

ALAIN, *Rabal* ~

En terme de Montuïri, segons el *Rept.* (34, Quadra-
do 484): àr. *rahal al-ʿayn* 'el rafal de la deu'.

ALAIRAC

Com que podria semblar enigmàtic i interessar als
estudiosos dels noms pre-romans en -AGA i d'altra banda
als dels en -ACUM, diguem: en el nom d'un docu-
ment ross. de 1383, «la profemna Na Dalayraga», recollit
per l'*InuLC* (s. v. *profemna*), creiem que deu venir
com a femení d'un baró dit d'*Alairac* (p. ex. *Arnau*
d'Alairac) que devia provenir d'*Alairac* c.^o de Mont-
real d'Aude, o dels seus homònims dels depts. Drome,
H-Loire, Corrèze i Creuse (Skok, § 7) o de *Daraizac*
Corrèze (ib. § 487).

ALAMŪS, *Els*

Poble i municipi uns 20 k. a l'E. de Lleida, al començament
de la plana d'Urgell.

PRON. POP.: (*al*)z *alamús* Alcanó (1920), Alcolet-
ge (1932); *lo kamí delz alamús* Artesa Lda., 1964
(XLII, 40.16); alguns ho alteren un poc: *alz alamús*
Llardecans, i a Juneda digueren a Casac. (1920) que
alz aramús era més usat que *alamús*. En conseqüència,
la Generalitat, a proposta nostra, adoptà la forma amb
article en lloc d'*Alamús*, abans oficial.

DOC. ANT. Fou donat a la Seu de Lleida arran de
la reconquesta de 1148 (GGC, 245). *Alamurs* 1172
(Kehr, *Papsturk.*, p. 450); *-mus* sovint després, *Ala-*
mus 1359 (CoDoACA XII, 16).

Jo mateix, sense precisar (*E. T. C.* I, 247) i *AlcM*,
ja diguérem que venia d'un NP germànic, però les formes
amb què el precisa, no corresponen a l'ètimon exacte.
Aquest era certament un compost en -MŌD o -MŌDIS
del germ. comú, però el dialecte visigòtic canviava,
segons sembla, la ō en u, com exemplificà Meyer-Lübke
en el seu estudi fonamental (*Die AltPortug. PNN germ.*
Urspr., I, 1905). D'altra banda en aquest no seria ADAL-
el primer component sinó ALA- (també molt productiu,
48 noms en Först.), o sigui ALAMŌDIS, del qual dóna
Gamillscheg (*Rom. Germ.* I, 306) diversos testimonis
occitans.

També existí, naturalment, ADALMŌDIS, que tenim
documentat no sols allí (*Rom. Germ.* I, 308, on ja hi ha
testimonis de la ū) sinó en bastants textos de la Catalunya
comtal —si bé en alguns sembla haver-hi barrejat,
poca o molta, amb l'altre NP parònim, començant pel
nom insigne de la muller i viuda del comte R. Berenguer
el Vell: «Raymundus Berengarii comes, et uxor mea
Adalmus», a. 1036 (Morera, *Tarrag. Crist.* I, vi);
des del qual veiem, ja consumat pertot, aquell canvi
visigòtic en ū (id., *Cart. de Poblet*, p. 171); «domnam
Almodim, comitissam» 1058 (*Cart. St. Cugat* II, 278),
i encara signava «*Adalmus* comitissa» en un doc. del
Tallat, de 1082 (*BABL* II, 108). Amb va-

riants fonètiques, apareix denominant altres personatges:
«Bernardus Amati vicecomes, et conjux mea vicecomitissa,
nomine Na *Almus* --- Sig. Na *Almus*» any 1133, i igual
en un altre doc. de la mateixa data (D'Albon, *Cart. du*
Temple, § 66, i p. 50).

Com a ultracorrecció de la reducció de -*ors*- a -*os* (*ca-*
vallés, *segús*, *escàs* < *cavallers*, *segurs*, *escars*), apareixia
una forma *Adalmurs*; de la qual, fins i tot, eliminant la
-s del nomin.-genit. germànic, s'extragué de vegades una
variant *Aldalmur*, que trobem en la versió catalana dels
Usatges. «En Ramon Berenguer --- ab la molt sàvia
muller sua N' *Adalmur*» (mal segmentat *Na Dalmur*,
en l'ed. NCI, 53). Altrament aquest nom de dona
sobreeixia del domini català, almenys cap al Languedoc:
«Petrus de Auriacho, et uxor mea, *Adalmus* --- in
fluvio Aude ---» a. 1142 (D'Albon, *o. c.*, p. 171).

Hi hagué alguns altres prolongaments toponímics
d'aquest nom de persona, en la doble forma. Un que es
devia trobar a Olèrdola i Cervelló, apareix en forma,
a parer meu, contracta, en notes que tinc d'un cartulari
[de St. Cugat]: *Castellmus* a. 1135, segurament per haplografia
o haplologia de *Castel-almús 'Castell d'Almodis';
i aquí ho trobem també amb la ō del francic i gòtic comú,
en una variant *Castellmoth* de 965. En fi crec que de
contracció d'ADALMŪS ve probablement el determinatiu
del poble *La Serra d'Almos* en el Priorat, passant per
Adalmus, amb la retrotracció de l'accent causada per una
longitud anòmala de la vocal pretònica *ālmus* (tipus
bòria, *dèsset*, *delànet*).

ALANAR, *Puig d'*

Nom d'una possessió de cap a l'extrem SE. del terme
de Manacor, Masc. 37G4; oblidat en el vol. I, en dono
breu nota aci. A Manacor vaig oir-ho com a *puig-
d'alanà* o *puigda-* (XLIII, 145.1). Ja en el m. Despuig,
amb la grafia *Puig de Llanar*, d'on es dedueix que tingué
-r final; *AlcM* escriu, segurament amb raó, *Alanar*,
car és amb l com ho oírem Masc., ells i jo, si bé és possible
que hi hagués variant amb palatalització cat., secundària,
de la l suposada inicial. Tant la identificació d'*AlcM*
amb *Allanaria* del *Rept.*, com la seva etimologia *an-nuwaír*
'les sènies' són d'evident impossibilitat, això per la fonètica,
allò per la geografia, puix que el *Rept.* ho refereix a
Llenaira (*Lla-*) del terme de Pollença, a l'altre extrem
de l'illa.

No fóra inconcebible, però, que hi hagués duplicació
i parentiu etimològic amb aquesta, nom del qual hem tractat
en el vol. I, 180; si tots dos fossin formes mossàrabs,
en una relació divergent en fonètica dial., paral·lela a la
que separa *Lombar* de *Lombardia*, *Alpair*, *Alpara*, que
explicuem i localitzem en aquest article, del vol. I, 38.2f. i ss.

Però crec que més aviat és aràbic. Crida, en primer lloc,
l'atenció el fet que no sigui cap puig sinó nom d'una
possessió en terra baixa i planera. Endevino, doncs, que
es deu tractar de *burğ al-'anwâr* 'la torre de les fogueres',
amb pèrdua de la *ğ* i eliminació de la pri-